

Alán- jász kincsek az Ermitázsban

Kis népeknek is lehet nagy múltjuk és gazdag történelmük- talán ez is lehetne az üzenete a szentpétervári Ermitázsban 2022. december 20-án megnyitott nagyszabású időszaki kiállításnak. Idén széles körben ünnepelték a kaukázusi Oszétia-Alániában a kereszténység felvételének 1100. évfordulóját, a rendezvénysorozat része az Alánia ókori és középkori történelmét bemutató tárlat. Az Ermitázs mintegy 2-3 millió látogatót fogad évente Oroszországból és a világ minden tájáról. A világ talán legjelentősebb múzeuma a londoni Tate Galery-vel és a párizsi Louvre-ral együtt- nagy megtiszteltetés itt kiállítani és nagy lehetőség a bemutatkozásra.

A megnyitó ünnepségen részt vett Mihail Pjotrovcsik, az Állami Ermitázs főigazgatója, Szergej Menyjalov, az Észak-Oszétia–Alánia Köztársaság vezetője, Alekszander Beglov, Szentpétervár kormányzója, Gerasim Vlagyikavkaz és Alániai érseke valamint a kurátorok és a szervezők.

Mihail Pjotrovcsik egy csodálatos népről mesélt, akik az ókorban meghódították az európai sztyeppéket és eljutottak Észak-Afrikáig is. „A szkíták leszármazottai, a sztyeppéket meghódító lovasok, nemes hegylakók, derék keresztények – egy nagy múltú nép –, az alánok művészete most először jelenik meg ilyen színvonalon a feltárt régészeti komplexumokból származó, gazdagon díszített tárgyak kivételes gyűjteményén keresztül.”

A kiállítás a művészet, kézművesség és a kulturális kapcsolatok fejlődésén keresztül alkotja meg a történelmi Alánia képét. A Téli Palota négy termében berendezett bemutató lehetővé teszi a látogatók számára, hogy megismerjék Alánia történelmének legfőbb eseményeit, és nyomon követhessék mi maradt meg kulturális hagyományaiból. Az ötszáznál is több műtárgy között korabeli fegyvereket és lószerszámokat, ékszereket, üveg- és kerámia tárgyakat, viseleteket találhatunk, több tétel most kerül először a nagyközönség elé.

Az első teremben a szarmata és a korai alán korszakból, az ie. II. sz.-tól az i.sz. V. szd.-ig terjedő időszakból származó műalkotások találhatóak- főként ókori ékszerezészek remekművei.

A második terem Alánia történetének következő szakaszáról, az isz. VI.–IX. századról szól – arról az időszokról, amikor az alánok elfoglalták az Európát Ázsiától elválasztó Kaukázus-hegység hegysorozatát és a Selyemút egy szakaszát. A kiállításnak ez a része az alán katonai arisztokrácia által használt fegyvereket, lószerszámokat, arany és ezüst övvereteket mutatja be. A katonai hadjáratokban és a Selyemút kereskedelmében való részvétel révén az alánok jelentős gazdagságra tettek szert, amint azt a drága importcikk – értékes személyes dísz tárgyak, üveg- és ezüstedények – mutatják.

A kiállítás harmadik terme Alánia X.–XIII. századi kultúrájáról és művészetéről mesél. A 900-as években az alánok felvették a Bizánci kereszténységet és csatlakoztak a keresztény államok családjához. A görög ábécé alapján megjelent egy alán írásrendszer. A városi élet, a kultúra és a művészet elérte csúcspontját. Ebben a teremben kerülnek bemutatásra X.–XIV. századi építészeti elemek, templomi falfestmények töredékei, keresztény istentisztelet során használt kegytárgyak. Az alán művészet fejlődésének csúcspontját az itt látható ékszerek jelentik, fegyverek és ruházat a Zmejszki katakombák temetkezési helyéről és Felső-Dzsulatan a nekropoliszából. Ebben a teremben ér véget a Kaukázusban maradt és a Magyar Királyság területére vándorolt jászok közös történelmének bemutatása.

A kiállítás utolsó terme a XIV. századtól a XX. század elejéig terjedő időszakot mutatja be. Dzsingisz kán hódító hadjárata a XIII. század elején- az ottani tatárjárás és Timur Lenk az 1300-as évek végi

pusztító hadjáratai letörölték az Alán Királyságot a térképről. A lakosság a hegyekben keresett menedéket. Ebből az időszakból a Rekom-szentélyt valamint Mahcseszk és Dargavs településeken előkerült leleteket mutatják be.

Az Alán Királyság kincsei („Alans’ Kingdom Treasures”) című kiállítás hatalmas összefogással valósult meg. A tárgyak főként az Ermitázs anyagából, a moszkvai Állami Történeti Múzeumnak, Állami Keleti Művészetek Múzeumának és az Alánia Régiségeinek Múzeumának gyűjteményéből származnak. Kölcsönzött anyagokat az Észak-Oszétia-Alánia Köztársaság Történeti és Régészeti Intézete, Észak-Oszétia–Alánia Köztársaság Nemzeti Múzeuma, az Orosz Néprajzi Múzeum, Maharbek Tuganov Művészeti Múzeum, az Orosz Tudományos Akadémia Levéltárának szentpétervári fiókja, az Orosz Tudományos Akadémia könyvtára is.

A végére egy kis személyes. A Kovid járvány és az ezt követő háborús körülmények megtörték a lendületét a szépen fejlődő jász-oszét kapcsolatoknak. „Háborúban hallgatnak a múzsák” - tartja a latin mondás- mégis jó látni a régi barátokat, ahogyan nehéz körülmények között is teszik a dolgukat közös alán történelmünk és kultúránk bemutatásáért és népszerűsítéséért.

Az ötlet szerzője régi jó barátunk, Madina Elbruszovna Atajeva, Észak-Oszét Állami Egyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja volt Kulturális Miniszter. A kiállítás tudományos tervét a Jászberényben is többször kutatómunkát végzett Ruszlan Szulejmanovics Bzarov, a történelemtudományok doktora készítette. A tudományos háttérmunkát Aszlan Cucijev- az Alán Nemzeti Múzeum igazgatója és helyettese, Batraz Csogojev régész végezték munkatársaikkal. Aszlánnal, mint Küllkapcsolatokért Felelős miniszterrel találkozhattunk a jászkiséri Jász Világtalálkozóon.

A kiállítást széles körű közművelődési programok kísérik, amelyben részt vesznek az Ermitázs munkatársai, a kiállítási projekt rendezői, valamint a kultúra és a művészet szentpétervári, moszkvai és vlagyikavkazi szereplői. 2023. januártól-márciusig a kiállítóterekben előadások, mesterkurzusok és gyerekeknek szóló rendezvények kerülnek megrendezésre. Az Állami Ermitázs Kiadó prospektust adott ki a kiállításához, egy tudományos katalógus megjelenését pedig 2023-ra tervezik.

Köszönöm Tamerlan Gabujevnek, a moszkvai Állami Keleti Művészetek Múzeumának igazgatóhelyettesének a képeket.

Az időszaki kiállítás 2023. április 2.-ig látogatható.

Fábián Rigó Attila

(Képek: Madina Atajeva, Aszlan Cucijev, Batraz Csogojev

Alán lószerszám díszek, a kiállítás plakátja)